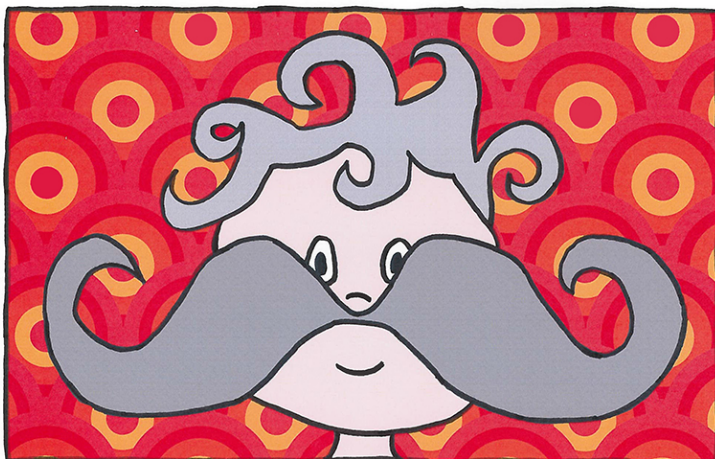
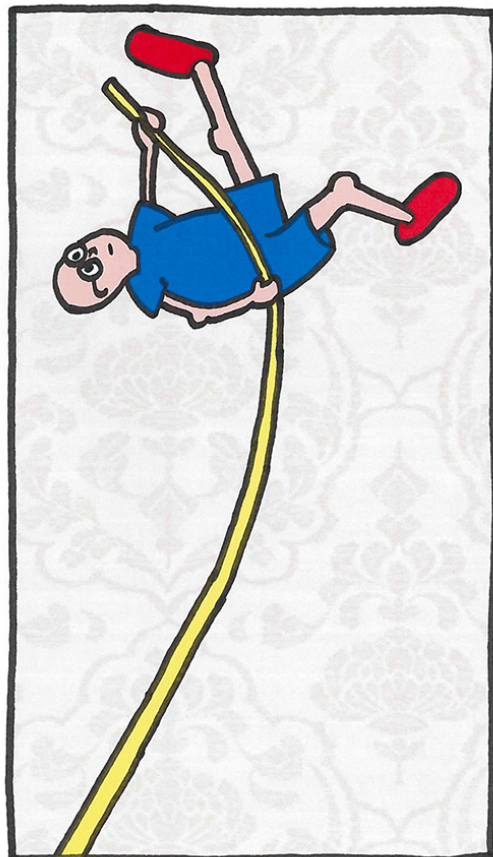
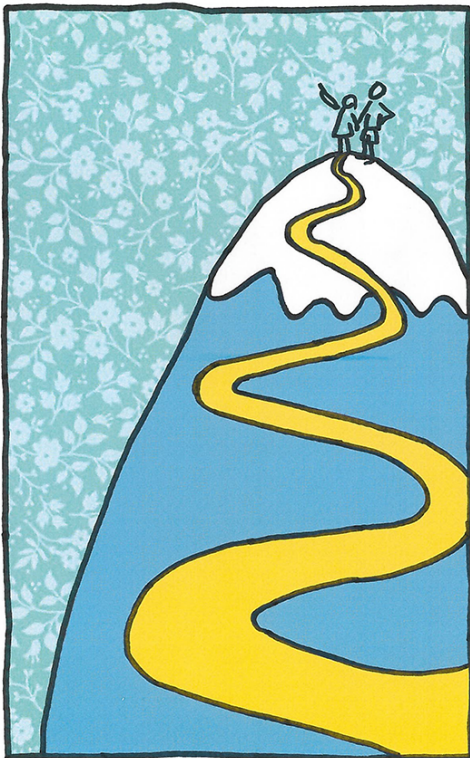

Lesideeën Kinderboekenweek 2016
Voor altijd jong!

De 62^e Kinderboekenweek – 5 t/m 16 oktober – staat in het teken van opa's en oma's, onder het motto: *Voor altijd jong!* Kunstgebouw biedt u een aantal kunsteducatieve lesideeën aan die het onderzoekend vermogen stimuleren en de nieuwsgierigheid prikkelen.

Elke les begint met een gedicht. De lessen zijn gestructureerd volgens het creatief proces introduceren / inventariseren / inzoomen / inlijsten.

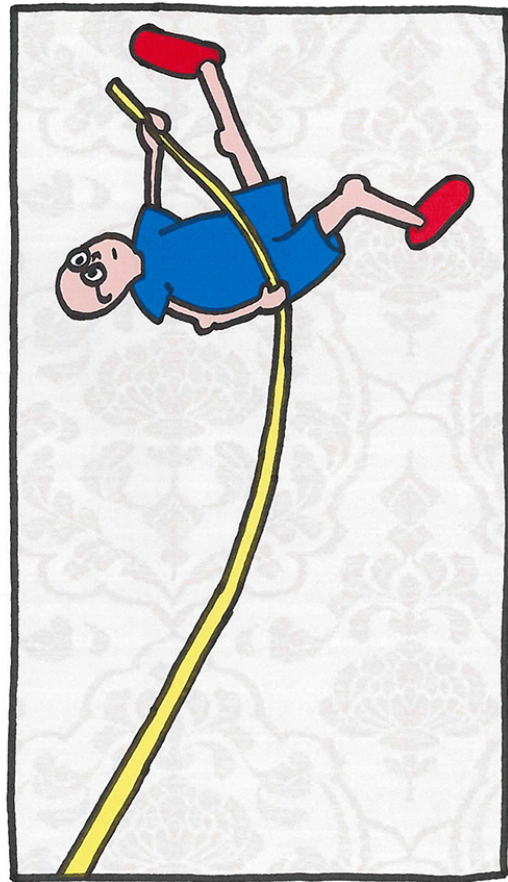

Net zo knap als ik | groep 1 en 2

Altijd jong

Mijn opa kan kusjes vangen
Kusjes vangen kan ik ook
Mijn oma maakt bolle wangen
Bolle wangen kan ik ook
Mijn opa kan heel hoog springen
Heel hoog springen kan ik ook
Mijn oma doet stoute dingen
Stoute dingen doe ik ook
Mijn opa kan goed voetballen
Goed voetballen kan ik ook
Mijn oma kan heel hard rennen
Heel hard rennen kan ik ook
Achter elkaar, tik jij bent hem, tik tik tik
Mijn opa en mijn oma
zijn net zo knap als ik

Mariet Lems

Inleiding

In deze les wordt een versje aangeleerd met bewegingen. In het gesprek gaat het over wat opa's en opa's kunnen. Hou rekening met kinderen die geen grootouders meer hebben, of grootouders die ziek zijn. Een dierbaar moment met een opa of oma wordt getekend. Via de methode Taaltekenen wordt tekst bij de tekening geschreven. De tekeningen worden vertoond: herkenning, uitbreiding woordenschat, het delen van verhalen en ervaringen.

Nodig

Tekenpapier A3 of A4, zwarte fineliners, kamishibai of digibord. Bij vertonen in het vertelkastje: teken een kader waarbinnen getekend kan worden.

Introduceren

Lees het gedicht een paar keer voor en praat erover. Kunnen opa's en oma's dit? Of konden ze dit vroeger en nu niet meer? Hoe zou dat komen? Wat zouden ze voor stoute dingen doen? Dingen die jij niet mag? Boertjes laten, praten onder het eten? Wat kunnen jouw opa's en oma's nog meer?

Inventariseren

Wat zou je willen kunnen wat opa of oma wel kan/kon? Wat zijn leuke dingen om met opa of opa te doen? Wat vind je het allerleukste? Hoe ziet dat eruit? Waar is het? Weet iedereen iets dat leuk is met die opa of oma of allebei?

Inzoomen

Deel tekenvellen uit en fineliners. Vraag de leerlingen te tekenen wat ze het liefst met een opa of oma doen/deden. Loop langs en vraag of een leerling

iets over zijn tekening wil vertellen. Vraag nooit: 'Wat heb je getekend?' Een kind gaat er vanuit dat je dat ziet. Herhaal een mooie zin en vraag of het goed is dat u het zo bij de tekening schrijft.

Inlijsten

De tekeningen kunnen op een later moment gescand en op het digibord worden vertoond. Het vertonen in de kamishibai heeft meer magie. Weten de leerlingen nog wat er bij hun tekening is geschreven? Wat kunnen ze er nog meer bij vertellen? Hang de tekeningen op gedurende de Kinderboekenweek en maak er later een boek van voor in de boekenhoek. Praat na over hoe het ervaren is, wat was leuk, niet leuk, et cetera.

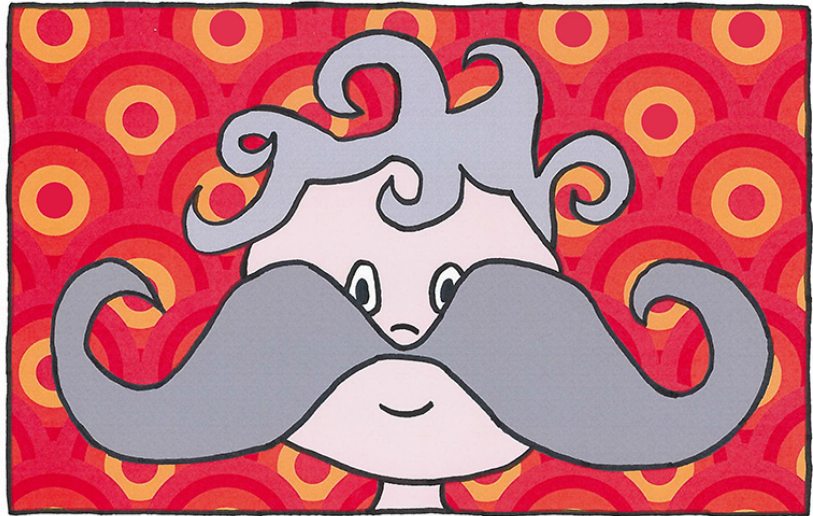
Extra

Lees het gedicht nog een paar maal voor en nodig de leerlingen uit om steeds de tweede zin na te zeggen. Maak ruimte in het lokaal, zodat alle leerlingen goed kunnen staan en bewegen. Elke handeling wordt uitgebeeld: kusjes vangen, bolle wangen, hoog springen, stoute dingen (hand voor de mond, o, o), voetballen, rennen, tikken, bij knap slaan ze op hun borst. Verzin eventueel een melodietje op het hele liedje of de laatste twee regels, die dan nog een paar maal herhaald kunnen worden, terwijl de leerlingen vrolijk dansen.

Namen noemen | groep 3 en 4

Opa's en oma's

Je hebt ze
in allerlei soorten, soms
hou ik ze niet uit elkaar
ik noem ze
grote oma, kleine opa,
en overoma Withaar
Ik heb een opa Rotterdam
een oma Olifant
ik heb een oma Kriebelsnor
en een opa Scheve Tand
ik heb een omi in een huis
waar ze alleen maar zit
en ik heb een kunstjesopa
Opa Kunstgebit
ik heb oma's en opa's
die gewoon zo heten
maar hoe moet het nou
als ze hun naam zijn
vergeten?

Mariet Lems

Inleiding

In deze les wordt gepraat over de (bij)namen van opa's en oma's. Ze worden soms genoemd naar de plaats waar ze wonen of wat speciaal aan ze is. Voor het beschrijven van die opa of oma is de Elf bij uitstek geschikt. Noem deze versvorm liever niet een elfje, want zo hebben de bedenkers ervan het niet bedoeld. Er wordt in tweetallen verteld. Wat je verteld hebt, kun je opschrijven, al is dat voor groep 3 nog lastig. Met behulp van het werkblad en iemand die vraagt en schrijft, lukt het beslist. Groep 4 kan het met goede begeleiding, regel voor regel, zelf.

Nodig

Tekenpapier en pennen, werkblad Elf, voor groep 3 eventueel hulp voor het opschrijven van de Elf. Eventueel tekenmaterialen, foto's.

Introduceren

Lees het gedicht een paar maal voor en ga in op reacties. Wat betekent Overoma? En waarom zou ze Withaar heten? Waar woont opa Rotterdam? Hebben meer leerlingen opa's en oma's die naar de plaats genoemd worden waar ze wonen? En waarom zouden die opa's en oma's Olifant, Kriebelsnor,

Scheve Tand, Kunstgebit worden genoemd? En in wat voor huis zou de omi zitten? Wat is een omi? Hoe zit het met dat vergeten?

Inventariseren

Hoeveel opa's en oma's heb je of had je? Hoe noem je ze, noemde je ze? Kies er één die je het best kent en waarmee je wel eens wat gedaan hebt. Wat is er speciaal aan haar/hem? Leerkracht inventariseert. Als iedere leerling een keuze heeft gemaakt voor één opa of oma, dan worden tweetallen gevormd. De één vertelt aan de ander over zijn opa of oma. U klapt na een paar minuten in uw handen. Dan wordt gewisseld en vertelt de ander.

Inzoomen

Deel de werkbladen uit. Vertel wat de bedoeling van de hokjes is: in elk hokje komt een woord. In het eerste hokje komt de opa of oma die je gekozen hebt. Vraag bij de twee hokjes: hoe heet die oma/opa? Bij drie hokjes: Wat kan die oma/opa goed? Bij vier hokjes: iets meer over wat ze goed kan of wat heb je wel eens samen met hem of haar gedaan? Het laatste hokje: Wat vind je van die opa of oma? Of: Wat wil je hem/haar geven?

Inlijsten

Elfen worden voorgelezen. Er kan eventueel bij getekend worden. Of er worden foto's van de betreffende oma of opa mee naar school genomen en op een groot vel gekopieerd. De Elf wordt erbij geschreven. De posters worden tentoongesteld. Napraten over wat er leuk, mooi, moeilijk was.

Voorbeelden

Oma
Oma Doorn
leest mij voor
haar stem is zacht
mooi

Opa
Opa Kriebelsnor
eet met mij
een lekker ijskoud ijsje
gezellig

Hoezo grijs? | groep 5 en 6

Regenboog

Het haar van mijn oma is grijs
Mijn oma's gedachten zijn
grijs. Ze zegt: zo jammer,
de kleuren zijn
bij vroeger
gebleven

elke zondag ga ik naar oma
en als ik met vragen begin
dan kleur ik
het laatste stukje
van haar leven
steeds verder
naar vroeger
in

Mariet Lems

Inleiding

In deze les wordt ingezoomd op het leven van grootouders vroeger. Wat weet je van hen? Naar aanleiding van enkele vragen, wordt een verhaal geschreven met de titel *Altijd jong*. Daarna wordt het verhaal 'verdicht' tot een niet rijmend gedicht.

Met groep 5 en 6 kunt u ook de les van groep 7 en 8 doen.

Nodig

Schrijfpapier, pennen. Schildermaterialen voor het schilderen van een portret.

Introduceren

Lees het gedicht een paar maal voor en laat het één of meer leerlingen voorlezen. Praat na volgens de methode Chambers: Wat vind je er mooi aan, wat niet mooi, moeilijk, onbegrijpelijk? Meninge n mogen verschillen. Hoe zit het met dat haar? Hoe komt het dat het als je ouder wordt grijs of wit wordt? Wat zou die oma bedoelen met 'de kleuren zijn bij vroeger gebleven'? Wat kun je er als kleinkind aan doen om de kleuren terug te halen? Wat hebben de dingen die ze nu doen voor kleuren?

Inventariseren

Er wordt met elkaar een lijstje gemaakt met vragen die je zou kunnen stellen. Geen saaie vragen voor een saai interview. Geen droevige dingen, maar antwoorden losmaken waarmee je de oma of opa in je verhaal en in het gedicht in het zonnetje kan zetten. Probeer bij een onderwerp te blijven. Vraag daarover door. Hoe deed u dat? Waar deed u dat? Wat gebeurde er toen?

Merkt u dat nog niet iedereen genoeg weet, stel dan tweetallen samen en laat erover vertellen. De ander kan vragen stellen om iets duidelijker te krijgen.

Inzoomen

De leerlingen schrijven een kort verhaal over wat opa of oma vroeger goed kon. Als het klaar is wordt uitgelegd wat het verschil is tussen een verhaal en een gedicht. Een gedicht is een 'verdicht' verhaal. Het wit om het gedicht is eigenlijk het verhaal. In het gedicht wordt het belangrijkste samengevat. De leerlingen halen de belangrijkste, mooiste zinnen uit hun verhaal en schikken die tot een niet rijmend gedicht.

Inlijsten

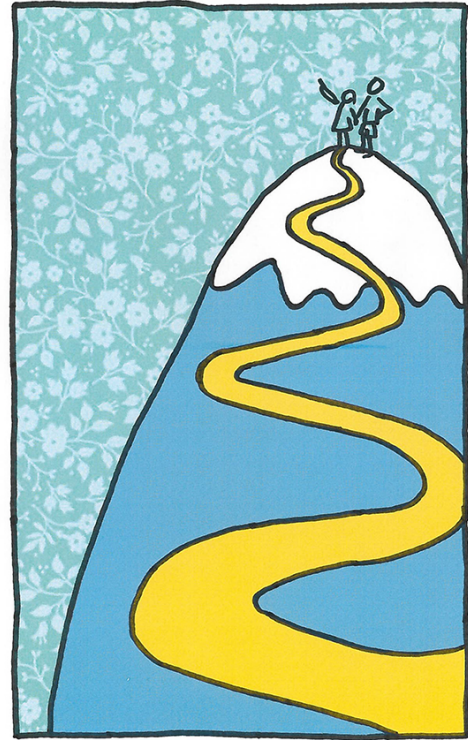
Voorlezen voor wie wil. Voorlezen is nooit verplicht. De leerlingen schilderen de betreffende grootouder op grote vellen, een portret of tijdens dat waar ze goed in waren. De tekst van het gedicht wordt erbij geschreven, er rond omheen of er dwars doorheen. Een tentoonstelling maakt het af. Er gaat natuurlijk ook een uitnodiging naar de grootouders en ouders.

Medaille | groep 7 en 8

Topmoment

Op de top van de berg
staan we naast elkaar
Ik zie het pad dat we liepen, zo ver, zo diep
Op de top van de berg
onder de koepel van de hemel
knijpt opa zacht in mijn hand
Op de top van de berg
wij alleen samen, zo samen als eerder nog nooit

Mariet Lems

Inleiding

In deze les leggen we, naast het vastleggen van een topmoment met een grootouder, de nadruk op het wezen van een gedicht. Het Triolet is de ultieme vorm om aan te tonen dat een gedicht niet noodzakelijk aan het eind van de regel hoeft te rijmen. Liever niet zelfs. De herhalingsregels en binnenrijm (berg, ver; staan, elkaar, samen etc.) vormen als het ware de lijm van het gedicht. Om materiaal te verzamelen voor het Triolet, wordt het zintuigenblad gebruikt. De zintuigen zijn de dragers van de ervaringen. Zie bijlage.

Nodig

Zintuigenblad, papier en pennen, tijdschriften, grote vellen, lijm

Introduceren

Lees het gedicht voor en laat het een paar leerlingen voorlezen. Praat over de inhoud: wat vind je mooi? Wat moeilijk? Wat onbegrijpelijk? Meninge kunnen verschillen. Waarom zou de opa in de hand van zijn kleinkind knijpen? Wat betekent dat? Zou die hemelkoepel er ook een rol bij spelen? Kan dat: wij alleen samen? Alleen en samen is eigenlijk een tegenstelling, maar hier is het anders bedoeld. Hoe? Wat zou dat kunnen betekenen? Zo samen als eerder nog nooit: zou daarin ook iets kunnen zitten van 'en later misschien ook niet'? Wie kan dat verklaren?

Inventariseren

Geef de opdracht een plek te verzinnen waar de leerling wel eens met een opa of oma geweest is. Dat hoeft heus niet per se iets spectaculairs te zijn. Dat kan ook een tuin, bos, zee, kamer, trein, speeltuin, bus, et cetera zijn. Verifieer of iedereen een plek in zijn hoofd heeft. Deel dan de zintuigenbladen uit en vertel dat ze in hun hoofd rondkijken op die plek. Onder het oog schrijven ze woorden van dingen die er te zien zijn, gewone dingen, dieren, mensen, kleuren. Werk zo de zintuigen door. Tast staat voor meer dan alleen de hand.

Inzoomen

De leerlingen nummeren op de achterkant van het blad 1 t/m 8 onder elkaar. U begeleidt de leerlingen regel voor regel.

- Regel 1: Een korte zin die de plek beschrijft zonder werkwoord en persoon erin.
- Regel 2: Een zin met **ik** of **wij** erin. Wat doe je/doen jullie op die plek?
- Regel 3: Een zin met dingen die je ziet.
- Regel 4: Is hetzelfde als regel 1, dus overschrijven.
- Regel 5: Een zin met geluiden en/of geuren.
- Regel 6: Even overslaan!!
- Regel 7: Herhaling van 1 en 4.
- Regel 8: Mag hetzelfde zijn als regel 2, maar mag, als dat mooier is als eindregel, ook iets veranderd worden.
- Iedereen leest zijn tekst door. Wat mis je op regel 6? Kijk desnoods op je zintuigenblad naar tast. Gevoel? Vul regel 6 in en lees of het mooi klinkt.

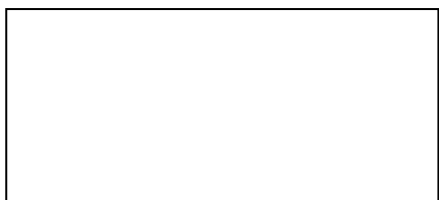
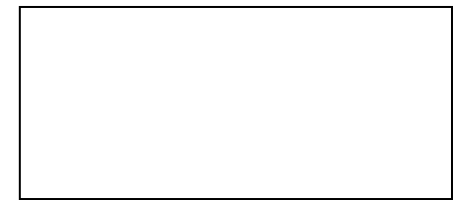
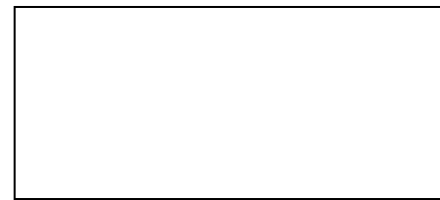
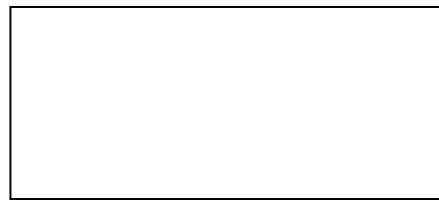
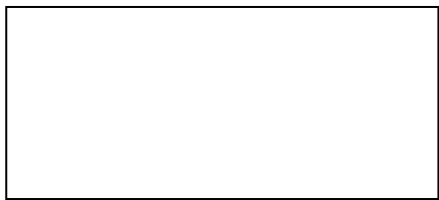
Inlijsten

Wie wil leest zijn gedicht voor. Voorlezen is nooit verplicht. Kan iedereen het voor zich zien? Dat komt door het bewuste gebruik van de zintuigen. Laat uit tijdschriften kleuren en beelden scheuren en laat daar een collage van plakken die iets met het gedicht te maken heeft. Typ het gedicht op een bijpassende kleur papier, scheur uit en plak op de poster. Maak een expositie en nodig de familie uit.

Gedichten en lessen: Mariet Lems
Illustraties: Annemarie Hogervorst

Aanbevolen literatuur:

- *Weten waar de woorden zijn*, methodiek creatief schrijven PO, Mariet Lems, Uitgeverij SAAM, herziene uitgave 2013
- *Leespraat, De leesomgeving & Vertel eens*, hoe volwassenen kinderen kunnen helpen meer te genieten van boeken, Aidan Chambers, NBD Biblion, 2012
- *Opa, hou jij het nog vol?* 100 gedichten over opa's en oma's, verzameld door Johanna Kruit, illustraties Wim Hofman, Uitgeverij Averbode/DiVers, 2002

zien

horen

ruiken

proeven

tasten

voelen

--	--	--	--	--	--